

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Ügyesség, okosság, bátorság

Történt egy este, körülbelül öt-estendős koromban, hogy átjött hozzánk a nagybátyám, Kálmus bácsi. Ezüstkovács volt, ötvösmester, akárcsak az édesapám meg a bátyáim. Átjött hát Kálmus bácsi, elmondotta, hogy másnap Budapestre kell utaznia, és megkérdezte szüleimtől: nem bízzák-e meg valamivel, ne hozzon-e valamit. Bár ő a hozatalt ajánlotta föl, de az lett belőle, hogy nem hozott, hanem vitt. Engem vitt. Én ugyanis tüstént kérlelni kezdtem édesanyámat: engedje meg, hogy Kálmus bácsival mehessek. Édesanyám azonban ezt mondotta: „Jaj, dehogyis engedlek el, édes kisfiám! Hiszen még a vonat lépcsőjére se tudsz felmászni! Még a legalsó foka is az orroddal van egy magasságban! Kálmus bátyád sem segíthet, ezüsttálatat visz, megindul a vonat, leesel, jaj, dehogyis engedlek!”

Édesapám azonban szerette volna, ha meglátom Budapestet. Mondotta hát csöndesen: „A lépcső miatt én nyugodtan elengedném. Hiszen ügyes a mi Moha fiunk!” Édesanyám tanácstalanul nézett rám: „Hát elengedjünk? Ügyes vagy?” Akkoriban még csak sejtettem, mit jelent ügyesnek lenni, mégis bólintottam egy nagyot: „Ügyes vagyok, édesanyám!” Ugyanígy bólintottam volna akkor is, ha azt kérdezték volna, tengeri herkentyű vagyok-e – annyira vágyódtam rá, hogy Budapestre utazzam. Édesanyámnak azonban más veszély is eszébe jutott: „A lépcső még hagyjád, de a száguldozó fogatok, az autók, a villamosok! Hiszen olyan kicsi a mi Mohánk, hogy észre se veszik, elgázolják! Jaj, dehogyis engedlek!” De édesapám ennek is ellene szólott csöndesen: „Ugyan már ne! Hiszen mellette lesz Kálmus. De Moha is tudja, hogy jól szét kell néznie, mielőtt átmegy a kocsiúton. Okos fiú a mi Mohánk.”

Édesanyám ellenkezése megint megingott egy kissé: „Okos fiú vagy? Okosan fogsz viselkedni?” Nemigen tudtam én még akkoriban azt sem, mit jelent az okosság, mégis bólintottam erre is: „Okosan fogok viselkedni, édes-

anyám!” De ekkor meg az jutott eszébe, hogy félni fogok a rengeteg ember között. Ijedezni fogok az utcák sokadalmában, hogy felöknek, rám taposnak. Édesapám azonban erre már erélyesebben mondotta: „No, ez már igazán fölösleges aggodalom. Hiszen bátor fiú a mi Mohánk.” Kérdezte ismét édesanyám: „Bátor vagy, kisfiám?” Bólintottam: „Bátor, édesanyám!” S most már nem ellenkezett tovább. Megbeszélték Kálmus bácsival, hogy hajnali öt órára átmegyek hozzá, és magával visz Budapestre.

Nagyon élveztem életem első vasutazását. A padon térdeltem az ablak mellett, és csak úgy repesett a szívem az örömtől. Magyarkúton – mert ott szálltunk fel – akkoriban még állomásépület sem volt, csak a nyílt pályán, két hegy között állt meg a vonat egy percre. Csodálatosnak éreztem, hogy elindulunk onnan a hegyek közül, és már két óra múlva kilépjünk a budapesti Körútra. Nagyon tetszett az is, hogy magában a városban sem kell gyalogolni, hanem a villamos padján térdelve végig lehet nézni az egész Körutat. A legszivesebben bevillamosoztam volna Budapest összes utcáit, de már az Üllői útnál le szálltunk, és bementünk az Iparművészeti Múzeumba. Ott volt dolga Kálmus bácsinak az igazgatóságon. Átadta az ezüsttálatat, és megbeszélte valami megrendelést. De mielőtt felment az emeletre, bevitt engem a földszinten egy lakásba, és megkérte az ottaniakat, hogy náluk maradhassak, amíg végez odafent. Már nem tudom, hogy házmester, pedellus vagy fűtő lakásában voltam-e, csak arra emlékszem, hogy volt ott egy bácsi meg egy néni, s hogy sokáig kucorogtam egy igen kicsiny konyhában.

A néni zöldborsót fejtett, én meg segítettem neki. Kálmus bácsi a délelőtt folyamán egyszer lesietett hozzám, adott tízórait a tarisznyájából, és sajnálkozva mondotta, hogy dél is lesz, mire végez. Valami rajzokat kellett lemásolnia, hogy azok szerint készíthesse el odahaza a megrendelt ezüstede-

nyeket. Délben azonban nem Kálmus bácsi jött le ismét, hanem hazaérkezett az iskolából a bácsi meg a néni kisfia, Jóska. Kilenc-tíz esztendő, hangoskodó gyerek volt, nagyokat nevetett rajtam, és barackot nyomott a fejem búbjára. Eleinte ellenszenves volt, és féltém tőle, de aztán mellém ült, Budapestről magyarázgatott, s végül úgy-ahogy megbarátkoztam vele.

Nagy sokára kedvetlen arccal lejött Kálmus bácsi is, megebédeltünk, és elmondotta, hogy délután is ott kell maradnia, nem vihet el engem sétálni, nem mutathatja meg Budapestet. Meg kell várnia valami művészeti bizottságot, azzal beszél meg a készítendő díszedényeket. Észrevette a házmester bácsi is, mennyire elszomorít engem ez a hír, és így szólt: „Jaj, ez a szegény kis Moha! Egyetlen napra jön Budapestre, és reggeltől estig itt kucorogjon? Ne lásson egyebet Budapestből, csak ezt a konyhát? Tudja mit, Kálmus bácsi? Holnap úgyis vasárnap van, a fiamnak ma nem kell tanulnia, kivihetné Mohát a Városligetbe. Rábízhatjuk nyugodtan. Talpraesett gyerek a mi Jóskánk.”

Sajnálta ugyan Kálmus bácsi is, de féltett is elengedni a közeléből. Amikor azonban látta, mily nagyon szeretnék a Városligetbe menni, és még a könny is elfutotta a szemem az aggodalomtól, hogy talán nem enged, akkor beleegyezett: „Hát nem bánom, eredj el Jóskával. De nagyon vigyázz magadra!”

Amikor kiértünk a körüti villamosmegállóhoz, Jóska titokzatos arcot vágott, és azt kérdezte tőlem, ügyes fiú vagyok-e. Néztam tüstént a villamosok lépcsőjét, s mondottam: „Ügyes vagyok, még a vonatra is fel tudtam mászni, annak pedig magasabb a lépcsője.” Jóska azonban nevetett rajtam: „Ó, te golyhó! Nem arra kell az ügyesség, hanem arra, hogy elbújjunk a kalauz elől. Kaptunk ugyan pénzt az útra, de ha lehet, bliccelünk.” Megvártunk egy olyan villamost, amelyen sokan voltak, s arra is azon az ajtón szálltunk fel, amelytől messze volt a kalauz.

Jóska Befurakodott velem két kövér bácsi mögé, és ezt súgta: „Most aztán nem moccanunk a Ligetig.” Ha magam nem moccan-tam is, az agyam annál fürgébben mozgolódott, és álmélkodva forgatta a gondolatokat: Hát ez is ügyesség? Nemcsak a felmászás a lépcsőre? Hogyan lehetséges akkor, hogy az én édes jó anyám azt szeretné, ha ügyes lennék?

Amikor a Városligetnél leszálltunk, Jóska megveregette a vállam: „Ügyes gyerek vagy, Moha! Jól van!” Ettől még inkább megzavarodtam. Hogy megdicsértek, az jólesett, de valami kellemetlen is éreztem, valami nyugtalanító elégedetlenséget önmagammal.

Amikor már mélyen bent jártunk a Ligetben, és kiértünk egy széles útra, Jóska ezt kérdezte tőlem: „Tudsz-e okosan viselkedni?” Helyénvalónak találtam a kérdést, mert azon a széles úton ugyancsak sok kocsit vágtatott, ott bizony ügyelnie kellett annak, aki át akart menni a túlsó oldalra. Mondtam hát Jóskának, hogy tudok okosan viselkedni: figyelmesen szét fogok nézni. De megint nevetett rajtam: „Ó, te golyhó! Nem ilyen okosságra gondoltam én! Vágj minél ijedtebb ábrázatot!” No, ha nem mondta volna is, akkor is ijedt ábrázatot vágtam volna, mert már oda is lépett egy nénihez, és sírdogáló hangon így szólt: „Jaj, néni kérem, elvesztettük itt valahol a szüleinket, tessék szíves lenni pénzt adni villamosra, hogy hazamehessünk.” Adott pénzt a néni, engem meg is simogatott, Jóska pedig újból megveregette a vállam: „Jól van, Mohácska, okos kis törpe vagy! Most aztán irány a vursli!” Odahaza Törpeházán sokszor vágyódtam rá, hogy eljussak egyszer a budapesti vursliba, most azonban csak úgy félig-meddig örültem neki. Egyre hánytam-vettem magamban a gondolatot: Hogyan lehetséges, hogy örvendett az én édes jó anyám, amikor hallotta, hogy okos vagyok? Hiszen ez az okosság ... tudom is én ... szegyet érez tőle az ember ... szorongást a szíve táján ... meg szomorúságot.

A vursliban persze elmúlt a szégyenkezésem is, a szomorúságom is. Felültünk körhintákra, a nagy bádogsárhány behúzott a barlangvasút alagútjába, és megbámultam odabent a törpéket, a vízi liliomból kileselkedő tündéreket, a zuhatagot, mindent. Nagyon szerettem volna bemenni a báb-színházba is, Jóska azonban azt mondta, hogy az butaság. Ő sokkal jobb helyre visz, és egy nagy

kör alakú faépület felé irányított. Az épület kapuján sok ember tódult befelé, s Jóska megkérdezte tőlem: „No, kis Moha, bátor vagy-e?” Vidáman rávágtam, hogy bátor bizony, menjünk csak a sokadalomba, nem félek tőle, hogy fellöknek, rám taposnak. Jóska azonban megint nevetett: „Ó, te golyhó! Nem ahhoz kell a bátorság! Ha nem ahhoz, hogy jegy nélkül belisszsoljunk a cirkuszba.” Kiszemelt egy népes családot, a gyerekek mellé tolakodott velem, s mialatt a jegyszédő a család jegyeit számolta, már be is húzott a kapun. Az utolsó padsor mögé kanyarodott, álltak ott már többen is, közéjük furakodott velem, és megint megveregette a vállam: „Bátor fickó vagy! Jól van!” Most már azonban észrevette, hogy elkedvetlenít ez a sok „ügyesség”, „okosság” meg „bátorság”, s így szólt hozzám: „Ne drukkolj egy csöppet se! Ha észreveszik, hogy nincs jegyünk, megváltjuk. Van

még pénzünk, de minek adjuk ki, ha így is lehet? Meg aztán.... jó hecc is ez, bravúr.”

Nem értettem sem a „hecc” szót, sem a „bravúr”, de ha értettem volna, akkor is szégyelltem volna magam. Néztem, néztem ugyan a bohócokat, a légtornászokat, de egyre csak az járt az eszemben, hogy bár maradtunk volna inkább a konyhában, Jóska szüleinél. Akkor nem érezném most úgy magam, mintha piszkos lennék.

Már sötétedett, amikor hazaeltünk. A házmester bácsi felkiáltott: „Na látja, Kálmus bácsi: Semmi baj nem történt! Mondtam, hogy talpraesett fickó az én Jóska fiam!”

Most már nem térdeltem fel a villamoson az ablak mellé, s Kálmus bácsi nem győzte kérdegetni tőlem, hogy miért nem nézek ki, hát nem vagyok kíváncsi a villanyfényes Budapestre? Kedvetlen voltam, fáradt, és úgy éreztem, hogy

csalódtam Budapestben, akár villanyfényes, akár nem. A vonaton rögtön el is aludtam, és emlékszem az álmomra is. A cirkuszi bohóc felém nyújtotta a kezét a porondról, olyan hosszúra nyúlt meg a karja, hogy elért hozzám a sok sor fölött, a nézők feje fölött, megveregette a vállam, és mondogatta: „Ügyes gyerek vagy, okos gyerek vagy, bátor fickó vagy!” Aztán összevigyorgott egy másik bohóccal, tovább veregette a vállam, de most már ezt mondogatta: „Ügyes csaló vagy, okos csirkefogó vagy, bátor svindler vagy...” Aztán egyszerre csak azt mondta: „Ébredj föl, Mohácska... Leszállunk.” Kinyitottam a szemem, és láttam a félhomályban, hogy Kálmus bácsi veregeti a vállam. Már lassított is a vonat, megállt, kiáltotta a kalauz: „Magyarkút!” Mi meg leszálltunk. Aztán eltűnt a kanyarodóban az utolsó kocsit piros lámpája, elhalt a távolban a vonat zakatolása is, mi ott álltunk a sötétben a töltés mellett, és nagy-nagy csönd volt. Meghallottam a csöndben a magyarkúti forrás csörgedezését. Ekkor hirtelen elmúlt az álmoságom, és boldogságot éreztem. Boldog voltam, hogy ismét otthon vagyok. Az ismerős hegyek között, az ismerős erdőben, az ismerős csillagok alatt.

Szüleim kint ültek a házunk előtt, ott vártak minket. Csak egyetlen napig voltam távol tőlük, mégis óriási öröm volt, hogy ismét velük lehetek. Odaborultam édesanyám ölébe, és hogy, hogy nem, ez a kiáltás szakadt ki belőlem: „Édesanyám! Én soha többé nem megyek Budapestre!” Persze nem értették, miért mondom ezt, hogyan is érhették volna? Hiszen akkor még nem értettem magam sem. Különösen édesapám ámuldozott: „Ejnye, no! Miért mond ilyet az én ügyes, okos Moha fiam?” Erre bizony már kicsordult a könnyem is, és sírva kiáltottam: „Nem akarok ügyes lenni! Nem akarok okos lenni! Nem akarok bátor lenni!” Vacsora közben aztán lassan-lassan mindent elmondottam, s édesanyám megmagyarázta nekem, hogy az ügyességet, az okosságot és a bátorságot éppen úgy fel lehet használni rosszra is, mint jóra. Jóska rosszra használta fel, én azonban igyekezek jóra használni. Ti, remélem, megértitek ezt. Hogy én megértettem-e már akkor, nem emlékszem rá. Arra azonban jól emlékszem, hogy tejfölös túrót kaptam vacsorára. Adtam belőle a cicáknak is, pedig görbe szemmel néztem rá azon az estén. Eszembe jutott ugyanis, hogy egyszer a háztetőnkéről talpra esett.